

Ekonomiczno-prawne aspekty prowadzenia przedsiębiorstwa transportowego

Izabela Wierucka, Anna Zawada-Tomkiewicz

Streszczenie

Zmiany uwarunkowań prawnych dla przedsiębiorców prowadzących działalność transportową zostały wprowadzone w celu wzmocnienie konkurencyjności w branży transportowej. Obecnie aktem prawnym określającym dostęp oraz wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego jest Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 1071/2009 z dnia 21 października 2009r., które wprowadziło szereg zmian w zakresie ekonomiczno-prawnych aspektów podejmowania i prowadzenia przedsiębiorstwa transportowego na terenie UE. W artykule podjęto próbę zestawienia zmian, jakie wniosło to rozporządzenie oraz inne przepisy prawa stanowionego dla poprawienia jakości i bezpieczeństwa na rynku usług transportowych.

Słowa kluczowe: prawo transportowe, przedsiębiorstwo transportowe, dostęp do rynku usług transportowych.

1. Wprowadzenie

Artykuł pozwala na omówienie otoczenia prawno-ekonomicznego systemu transportowego zarówno w zakresie zakładania jak i prowadzenia przedsiębiorstwa transportu drogowego. Pod pojęciem transportu drogowego należy rozumieć krajowy lub międzynarodowy transport drogowy. Za transport drogowy uważa się także każdy przejazd drogowy wykonywany przez przedsiębiorcę pomocniczo w stosunku do działalności gospodarczej oraz działalność gospodarczą w zakresie pośrednictwa przy przewozie rzeczy.

Prowadzenie przedsiębiorstwa w zakresie transportu drogowego osób lub transportu drogowego rzeczy możliwe jest po uzyskaniu odpowiedniego zezwolenia, licencji lub licencji wspólnotowej. W Ustawie z dnia 6 września 2001 o transporcie drogowym (z późn. zm.) wskazano warunki, których spełnienie jest konieczne dla uzyskania każdego z tych dokumentów. Są to m.in. wymagania, aby:

- przedsiębiorstwo posiadało stałą siedzibę i bazę eksploatacyjną w kraju UE,
- przedsiębiorstwo legitymowało się odpowiednią do prowadzonej działalności zdolnością finansową,
- przedsiębiorca cieszyło się dobrą reputacją,
- w przedsiębiorstwie osoba zarządzająca transportem posiadała certyfikat kompetencji zawodowej,
- w stosunku do wykonujących osobiście przewóz kierowców posiadających odpowiednie uprawnienia nie orzeczono zakazu wykonywania zawodu kierowcy.

Zezwolenie na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego umożliwia podjęcie i wykonywanie transportu drogowego na zasadach określonych w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1071/2009 z dnia 21 października 2009r. W zakresie podjęcia i wykonywania krajowego transportu drogowego w zakresie przewozu osób samochodem osobowym, pojazdem samochodowym przeznaczonym konstrukcyjnie do przewozu powyżej 7 i nie więcej niż 9 osób łącznie z kierowcą oraz taksówką wymagane jest uzyskanie odpowiedniej **licencji**. Licencja jest także wymagana w przypadku prowadzenia działalności w zakresie pośrednictwa przy przewozie rzeczy.

Podjęcie i wykonywanie międzynarodowego transportu drogowego wymaga uzyskania odpowiedniej **licencji wspólnotowej**, o którą może ubiegać się przedsiębiorca posiadający zezwolenie na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego. Licencja wspólnotowa przyznawana jest na zasadach określonych w rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1072/2009 oraz nr 1073/2009. Rozporządzenia te określają zasady odpowiedniego dostępu do rynku międzynarodowych przewozów drogowych oraz dostępu do międzynarodowego rynku usług autokarowych i autobusowych.

W obwieszczeniu Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 października 2013r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o transporcie drogowym wskazano, jakich przepisów aktów prawnych nie obejmuje podany w załączniku do tego obwieszczenia tekst jednolity ustawy:

Przedsiębiorcę posiadającego licencję na wykonywanie krajowego lub międzynarodowego transportu drogowego osób lub rzeczy uznaje się za posiadającego zezwolenie na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego.

W przypadku złożenia przez przedsiębiorcę wniosku o wydanie wtórnika licencji lub dodatkowego wypisu z licencji na wykonywanie krajowego transportu drogowego albo wniosku o zmianę danych określonych w tych licencjach, właściwy organ wydaje licencję lub wypis z licencji zgodną ze wzorem określonym we wcześniejszych przepisach.

W przypadku jednak złożenia przez przedsiębiorcę wniosku o wydanie wtórnika licencji lub dodatkowego wypisu z licencji na wykonywanie międzynarodowego transportu drogowego albo licencji wydanej na podstawie art. 4 ust. 1 albo art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 14 listopada 2003r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym albo wniosku o zmianę danych określonych w tych licencjach, właściwy organ wydaje licencję zgodną ze wzorem określonym w rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1072/2009 lub nr 1073/2009.

2. Wymagania dla przedsiębiorcy transportowego

Przedsiębiorca prowadzący działalność transportową musi posiadać siedzibę położoną w tym państwie członkowskim wraz

z lokalami, w których prowadzi główną działalność, w szczególności dokumenty księgowe, akta dotyczące pracowników, dokumenty zawierające dane na temat czasu prowadzenia pojazdu i odpoczynku oraz wszelkie inne dokumenty, do których dostęp musi mieć właściwy organ, aby sprawdzić, czy spełnione zostały warunki przewidziane w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1071/2009.

W zakresie prowadzenia działalności transportowej przedsiębiorca musi spełniać warunki związane z wymogiem dobrej reputacji uwzględniając postępowanie przedsiębiorcy, jego zarządzających transportem oraz innych odpowiednich osób. Dobra reputacja zarządzającego transportem lub przedsiębiorcy transportowego oznacza, że nie podważają jej poważne zarzuty, takie jak wyroki skazujące lub sankcje za popełnienie poważnego naruszenia obowiązujących przepisów krajowych w dziedzinach prawa handlowego, upadłościowego, pracy, prawa o ruchu drogowym, odpowiedzialności zawodowej oraz odnośnie handlu ludźmi lub narkotykami.

W przypadku, gdy zarządzający transportem lub przedsiębiorca transportowy zostali, w jednym lub kilku państwach członkowskich, skazani za poważne przestępstwo oraz nałożono na nich sankcje za poważne naruszenie przepisów wspólnotowych organ państwa członkowskiego, w którym przedsiębiorca ma siedzibę, przeprowadza w odpowiedni i terminowy sposób należycie zakończone postępowanie administracyjne obejmujące w odpowiednich przypadkach kontrolę w lokalach danego przedsiębiorstwa.

W ramach postępowania ustala się, czy w określonym przypadku i w danych okolicznościach utrata dobrej reputacji stanowiłaby nieproporcjonalną reakcję. Każde takie ustalenie musi być należycie umotywowane i uzasadnione.

Jeśli właściwy organ uzna, że utrata dobrej reputacji nie będzie stanowiła nieproporcjonalnej reakcji, wyrok skazujący lub nałożona sankcja skutkują utratą dobrej reputacji. Dobrą reputację przedsiębiorca może utracić w przypadku, gdy zostali skazani za poważne przestępstwo oraz nałożono na nich sankcje za poważne naruszenie przepisów wspólnotowych dotyczących w szczególności:

- czasu prowadzenia pojazdu i odpoczynku kierowców, czasu pracy oraz instalacji i używania urządzeń kontrolnych,
- maksymalnej masy i wymiarów pojazdów użytkowych w ruchu międzynarodowym,
- kwalifikacji wstępnej i ustawicznego kształcenia kierowców;
- badań technicznych w celu dopuszczenia pojazdów użytkowych do ruchu, w tym obowiązkowych badań technicznych pojazdów silnikowych,
- dostępu do rynku międzynarodowych przewozów drogowych rzeczy lub, w odpowiednim przypadku, dostępu do rynku przewozu drogowego osób,
- bezpieczeństwa w drogowym przewozie towarów niebezpiecznych,
- instalacji i używania ograniczników prędkości w niektórych rodzajach pojazdów,
- praw jazdy,
- dostępu do zawodu,
- transportu zwierząt.

3. Wymagania w zakresie uzyskiwania certyfikatów kompetencji zawodowych

W UE certyfikację kompetencji zawodowych w transporcie drogowym reguluje rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1071/2009 z dnia 21 października 2009 r. ustanawiające wspólne zasady dotyczące warunków

wykonywania zawodu przewoźnika drogowego i uchylające dyrektywę Rady 96/26/WE. Warunki związane z wymogiem kompetencji zawodowych opisane są w artykule 8 tego rozporządzenia, który odwołuje się do Załącznika 1.

Załącznik 1 część I wskazuje dziedziny, które brane są pod uwagę przy uznawaniu kompetencji zawodowych dotyczące – odpowiednio – drogowego transportu rzeczy i drogowego przewozu osób. Przewoźnicy drogowi rzeczy i przewoźnicy drogowi osób muszą posiadać poziom wiedzy i umiejętności praktycznych koniecznych do kierowania przedsiębiorstwem transportowym w odniesieniu do następujących dziedzin: prawa cywilnego, handlowego, socjalnego, podatkowego, działalności gospodarczej i zarządzania finansami przedsiębiorstwa, dostępu do rynku, norm technicznych i technicznych aspektów działalności oraz bezpieczeństwa drogowego.

Załącznik 1 część II przedstawia zasady organizacji egzaminu kompetencji zawodowych, w tym wskazuje na konieczność przeprowadzania obowiązkowego egzaminu pisemnego sprawdzającego wymagany poziom wiedzy w dziedzinach wymienionych w części I.

Certyfikację kompetencji zawodowych w prawodawstwie krajowym regulują:

- Ustawa z dnia 6 września 2001r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2012r. poz. 1265, z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 1 lipca 2013r. w sprawie przeprowadzenia procesu certyfikacji kompetencji zawodowych w transporcie drogowym oraz zabezpieczenia certyfikatu kompetencji zawodowych (Dz. U. poz. 837),
- Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 6 sierpnia 2013r. w sprawie wysokości opłat za czynności administracyjne związane z wykonywaniem przewozu drogowego oraz za egzaminowanie i wydanie certyfikatu kompetencji zawodowych (Dz. U. poz. 916).

Certyfikat kompetencji zawodowych w krajowym transporcie drogowym osób lub rzeczy wydany przed dniem 4 grudnia 2011r. uznaje się za równoważny z certyfikatem, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1071/2009 bez obowiązku zdawania egzaminu lub części egzaminu.

4. Zarządzający transportem

Przedsiębiorca wykonujący zawód przewoźnika drogowego musi posiadać rzeczywistą i stałą siedzibę w jednym z państw członkowskich, cieszyć się dobrą reputacją; posiadać odpowiednią zdolność finansową oraz posiadać wymagane kompetencje zawodowe. W przypadku, jeżeli przedsiębiorca nie spełnia wymogu posiadania kompetencji zawodowych, właściwy organ może zezwolić na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego bez wyznaczenia zarządzającego transportem, pod warunkiem że przedsiębiorca wyznaczy osobę fizyczną posiadającą miejsce zamieszkania na terenie Wspólnoty, spełniającą wymogi dobrej reputacji oraz posiadającą wymagane kompetencje zawodowe oraz uprawnioną na mocy umowy do wykonywania zadań zarządzającego transportem w imieniu tego przedsiębiorcy.

Umowa wiążąca przedsiębiorcę z zarządzającym transportem precyzuje zadania, które ma ona wykonywać w sposób rzeczywisty i ciągle, oraz określa zakres obowiązków związanych z funkcją zarządzającego transportem. Zadania, które należy sprecyzować, obejmują w szczególności utrzymanie i konserwację pojazdów, sprawdzanie umów i dokumentów przewozowych, podstawową księgowość,

przydzielanie ładunków lub usług kierowcom i pojazdom oraz sprawdzanie procedur związanych z bezpieczeństwem.

W związku z powyższym przedsiębiorca wykonujący zawód przewoźnika drogowego wyznacza przynajmniej jedną osobę fizyczną – zarządzającego transportem – która ma rzeczywisty związek z przedsiębiorstwem, polegający na przykład na tym, że jest jego pracownikiem, dyrektorem, właścicielem lub udziałowcem oraz w sposób rzeczywisty i ciągły zarządza operacjami transportowymi tego przedsiębiorstwa.

5. Wymagania w zakresie zdolności finansowej

Do momentu wejścia w życie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1071/2009, czyli do dnia 4 grudnia 2011r., wymóg form poświadczeń finansowych uregulowany był przepisami jeszcze nie znowelizowanej ustawy o transporcie drogowym z dnia 6 września 2001r. Zgodnie z tą regulacją posiadanie sytuacji finansowej zapewniającej podjęcie i prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie transportu drogowego potwierdzane było:

- 1) rocznym sprawozdaniem finansowym,
- 2) następującymi dokumentami potwierdzającymi,
 - a) dysponowanie środkami pieniężnymi w gotówce lub na rachunkach bankowych lub dostępnymi aktywami,
 - b) posiadanie akcji lub udziałów lub innych zbywalnych papierów wartościowych,
 - c) udzielenie gwarancji lub poręczeń bankowych,
 - d) własność nieruchomości.

Powszechną praktyką stosowaną przez duże przedsiębiorstwa transportowe było poświadczenie swojej sytuacji finansowej w formie rocznego sprawozdania finansowego, które sporządzane było zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29.09.1994r. o rachunkowości. Natomiast mniejsze podmioty wykonujące transport drogowy, chętniej korzystały m.in. z formy jaką były środki pieniężne w gotówce lub na rachunkach bankowych.

Po wejściu w życie 4 grudnia 2011r. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1071/2009 z dnia 21 października 2009r. ustanawiające wspólne zasady dotyczące warunków wykonywania zawodu przewoźnika drogowego sytuacja w obszarze dozwolonych form poświadczenia finansowego przedsiębiorstw transportowych uległa znacznym ograniczeniom.

5.1. Zapewnienie zdolności finansowej dla uzyskania zezwolenia i licencji wspólnotowej

Znowelizowana ustawa o transporcie drogowym (Dz.U. z 2013 r., poz. 1414) odnośnie zasad podejmowania i wykonywania transportu drogowego w art. 5 (uzyskanie zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego) odsyła do przepisów unijnych określonych w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1071/2009, natomiast w art. 5a (uzyskanie licencji wspólnotowej) odsyła do przepisów unijnych określonych w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1072/2009 lub w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1073/2009.

W rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1071/2009 wprowadzono, że przedsiębiorcy wykonujący zawód przewoźnika drogowego muszą „posiadać odpowiednią zdolność finansową”.

Zgodnie z art. 7 tego rozporządzenia w celu spełnienia w/w wymogu przedsiębiorca musi być w stanie w każdym momencie roku finansowego spełnić swoje zobowiązania finansowe. W tym celu przedsiębiorca wykazuje, na podstawie poświadczonych przez audytora lub odpowiednio upoważnioną osobę rocznych sprawozdań finansowych, że co roku dysponuje

kapitałem i rezerwami o wartości co najmniej równej 9.000 euro w przypadku wykorzystywania tylko jednego pojazdu i 5.000 euro na każdy dodatkowy wykorzystywany pojazd.

W drodze odstępstwa od tej zasady właściwy organ może zgodzić się lub wymagać, aby przedsiębiorca wykazał swoją zdolność finansową za pomocą zabezpieczenia, takiego jak gwarancja bankowa lub ubezpieczenie (w tym ubezpieczenie odpowiedzialności zawodowej z jednego lub kilku banków lub innych instytucji finansowych, w tym przedsiębiorstw ubezpieczeniowych, składających solidarną gwarancję wypłacalności przedsiębiorstwa transportowego). Sprawdzeniu podlegają roczne sprawozdania finansowe oraz gwarancja jednostki gospodarczej posiadającej siedzibę w państwie członkowskim, w którym został złożony wniosek o zezwolenie.

5.2. Zapewnienie zdolności finansowej dla uzyskania licencji

Znowelizowana ustawa o transporcie drogowym stanowi, że podjęcie i wykonywanie krajowego transportu drogowego w zakresie przewozu osób oraz pośrednictwa przy przewozie rzeczy wymaga uzyskania odpowiedniej licencji. Tej licencji w zakresie przewozu osób udziela się przedsiębiorcy, jeżeli znajduje się on w sytuacji finansowej zapewniającej podjęcie i prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie transportu drogowego określonej dostępnymi środkami finansowymi lub majątkiem w wysokości:

- a) 9.000 euro na pierwszy pojazd samochodowy przeznaczony do transportu drogowego,
- b) 5.000 euro na każdy następny pojazd samochodowy przeznaczony do transportu drogowego.

W zakresie pośrednictwa przy przewozie rzeczy licencji udziela się przedsiębiorcy, który znajduje się w sytuacji finansowej zapewniającej podjęcie i prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie transportu drogowego określonej dostępnymi środkami finansowymi lub majątkiem w wysokości 50.000 euro.

Wymóg zapewnienia sytuacji finansowej w zakresie przewozu osób i pośrednictwa przy przewozie rzeczy potwierdza się:

- 1) rocznym sprawozdaniem finansowym;
- 2) dokumentami potwierdzającymi:
 - a) dysponowanie środkami pieniężnymi w gotówce lub na rachunkach bankowych lub dostępnymi aktywami,
 - b) posiadanie akcji, udziałów lub innych zbywalnych papierów wartościowych,
 - c) udzielenie gwarancji lub poręczeń bankowych,
 - d) własność nieruchomości.

Przy ocenie sytuacji finansowej stosuje się kurs średni ogłaszany przez Narodowy Bank Polski, obowiązujący w ostatnim dniu roku poprzedzającego rok, w którym ocena ta jest dokonywana.

Natomiast przedsiębiorca, który nie jest obowiązany na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2013r. poz. 330 i 613) do sporządzenia rocznego sprawozdania finansowego może udokumentować swoją zdolność finansową w sposób wskazany w art. 7 ust. 2 rozporządzenia(WE) nr 1071/2009, w którym jest mowa o gwarancji bankowej i ubezpieczeniu. Regulacja ta wskazuje na ubezpieczenia jako jedną z dopuszczalnych form poświadczania finansowego poprzez odesłanie do przepisów unijnych.

Z tego wynika, iż zasada pierwszeństwa wykazania zdolności finansowej w formie sprawozdania finansowego dotyczy jedynie podmiotów zobowiązanych do sporządzenia takiego sprawozdania na mocy ustawy z dnia 29.09.1994 r.

o rachunkowości. Zaś wszyscy inni przewoźnicy nie objęci regulacjami tej ustawy mogą wykazać swoją zdolność w postaci gwarancji bankowej i ubezpieczenia.

Dopuszczalne formy poświadczeń zdolności finansowej przedsiębiorstw transportowych w przepisach wspólnotowych i w znowelizowanych przepisach krajowych zestawiono w tabeli 1.

Tab. 1. Dopuszczalne formy poświadczeń zdolności finansowej przedsiębiorstw transportowych

Rozporządzenie (WE) nr 1071/2009	Znowelizowana ustawa o transporcie drogowym z dnia 6 września 2001r. (Dz.U. z 2013, poz. 1414)	
Dopuszczalne formy wykazania zdolności finansowej	Przedsiębiorca podlegający pod wymogi ustawy o rachunkowości	Inni przedsiębiorcy
1. Roczne sprawozdania finansowe 2. Gwarancja bankowa 3. Ubezpieczenie	Roczne sprawozdanie finansowe poświadczane przez: 1. Audytora: • biegły rewident w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29.09.1994r o rachunkowości, 2) Odpowiednio upoważnioną osobę: • członek zarządu spółki prawa handlowego lub innej osoby prawnej, • wspólnik spółki jawnej, • komplementariusz spółki komandytowej lub komandytowo –akcyjnej, • przedsiębiorca będący osobą fizyczną.	Dokumenty potwierdzające: • dysponowanie środkami pieniężnymi w gotówce lub na rachunkach bankowych lub dostępnymi aktywami, • posiadanie akcji, udziałów lub innych zbywalnych papierów wartościowych, • udzielenie gwarancji lub poręczeń bankowych, • własność nieruchomości, • ubezpieczenie (jak w rozporządzeniu (WE) nr 1071/2009).

6. Kontrole w przedsiębiorstwie

Zgodnie z art. 12 rozporządzenia (WE) nr 1071/2009 właściwe organy sprawdzają, czy przedsiębiorcy, którym udzieliły zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego, nadal spełniają wymogi określone w art. 3 tego rozporządzenia. Jeżeli właściwy organ stwierdzi, że co najmniej jeden z tych wymogów nie jest już spełniony, to może określić termin na uregulowanie tej sytuacji przez przedsiębiorstwo. Przy braku spełnienia wymogu zdolności finansowej wprowadzono termin sześciomiesięczny. Jeżeli z upływem tego terminu zostanie stwierdzone, że przedsiębiorca nie spełnia choćby jednego z przewidywanych wymogów, to może zawiesić lub cofnąć zezwolenie na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego.

Znowelizowana ustawa o transporcie drogowym przewiduje cofnięcie licencji, jeżeli jej posiadacz m.in. nie spełnia wymagań uprawniających do wykonywania działalności w zakresie transportu drogowego i może być cofnięta przy braku przedstawienia w wyznaczonym terminie informacji i dokumentów potwierdzających m.in. spełnienie odpowiedniej zdolności finansowej.

7. Formy prawne prowadzenia przedsiębiorstwa transportowego

Ustawa z dnia 2 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2004r. nr 173 poz. 1807 z późn. zm.) definiuje działalność gospodarczą, którą m.in. jest prowadzenie przedsiębiorstwa transportowego. Działalność ta może być

prowadzona przez osoby fizyczne oraz przez osoby prawne (spółki). Biorąc pod uwagę szczególny rodzaj spółek wyodrębnionych ze względu na źródło prawa regulujące ich powstanie można wyróżnić spółki osobowe (w tym cywilne) i spółki kapitałowe. Forma ta może być zmieniona na każdym etapie prowadzenia działalności bez konieczności jej zamykania. Przepisy funkcjonowania spółek cywilnych zawarto w Kodeksie cywilnym, a spółek handlowych (osobowych i kapitałowych) w Kodeksie spółek handlowych.

Z wyboru formy organizacyjno-prawnej prowadzenia przedsiębiorstwa transportowego wynikają obowiązki publicznoprawne ciążące na przedsiębiorstwach transportowych, zasady prowadzenia gospodarki finansowej i obowiązki podatkowe (podatek dochodowy od osób fizycznych, podatek dochodowy od osób prawnych, podatek VAT, podatek od środków transportowych oraz akcyza zawarta w paliwie) oraz zasady odpowiedzialności.

Najpopularniejszą formą prawną przedsiębiorstwa transportowego jest jej prowadzenie przez osobę fizyczną. Podstawową wadą tej formy prowadzenia działalności jest pełna odpowiedzialność właściciela firmy za jej zobowiązania – wobec Urzędu Skarbowego, ZUS, kontrahentów i pracowników. Przedsiębiorca ma możliwość skorzystania z liniowego opodatkowania podatkiem dochodowym oraz (do pewnego progu wielkości firmy) skorzystania z uproszczonej formy księgowości w postaci podatkowej księgi przychodów i rozchodów. Tę formę rozliczania z urzędem skarbowym mogą wybrać przedsiębiorcy, którzy nie przekroczyli limitu przychodów netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy w wysokości 1.200.000 euro.

Rozwijając przedsiębiorstwo można je przekształcić w odpowiednią spółkę. Za zobowiązania spółki osobowej wszyscy wspólnicy odpowiadają solidarnie, a jest to odpowiedzialność nieograniczona. Rozciąga się ona na majątek spółki i majątek osobisty wspólników. Najlepszą i najprostszą formą prawną dla jeszcze większych przedsiębiorstw są spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Podstawową zaletą tej spółki jest wyłączenie odpowiedzialności właścicieli za długi spółki oraz wyraźne oddzielenie majątku prywatnego od firmowego.

Inną formą prowadzonej działalności gospodarczej są spółki komandytowe z udziałem spółki z o.o. jako jej współnika. Osoba fizyczna (właściciel firmy) zawiązuje umowę spółki komandytowej z drugim wspólnikiem (spółka z o.o.). W takich przypadkach zazwyczaj większość wypracowanych zysków otrzymuje osoba fizyczna (właściciel firmy), a spółka z o.o. ponosi całość odpowiedzialności za ewentualne zobowiązania.

8. Podatki w działalności gospodarczej

Z prowadzeniem działalności gospodarczej nierozłącznie związane są obowiązki rachunkowe i podatkowe. Rachunkowość każdego przedsiębiorstwa transportowego powinna być prowadzona zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29.09.1994r. o rachunkowości (Dz. U. z 2009r. nr 152, poz. 1223 z późn. zm.), z uwzględnieniem wielkości i rodzaju działalności. Wymóg prowadzenia dokumentów księgowych w siedzibie przedsiębiorstwa, o którym mowa w rozporządzeniu (WE) nr 1071/2009, uznaje się za spełniony, jeżeli przedsiębiorca powierzył prowadzenie ksiąg rachunkowych przedsiębiorcy, o którym mowa w ustawie o rachunkowości, lub przedsiębiorcy prowadzącemu działalność w tym zakresie z innego państwa członkowskiego w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt. 4 ustawy z dnia 4 marca 2010r. o świadczeniu usług na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. nr 47, poz. 278, z późn. zm.).

Podatnicy rozpoczynający i prowadzący działalność gospodarczą mają prawo wyboru najkorzystniejszej dla nich formy opodatkowania podatkiem dochodowym spośród założonych przez przepisy prawne dla określonych grup podatników: na zasadach ogólnych (książka przychodów i rozchodów lub księga handlowa), podatek liniowy według stawki 19 %, ryczałt ewidencjonowany, karta podatkowa. Elementami mającymi wpływ na wybór formy opodatkowania są przede wszystkim rodzaj działalności, jej forma prawna, rozmiar zatrudnienia, świadczenie usług na rzecz określonych podmiotów, korzystanie z usług innych podmiotów, nieprzekroczenie ustawowych limitów jak również forma ewidencji księgowej i podatkowej.

Ciągle zmiany przepisów podatkowych lub warunków dostępu do różnych rodzajów finansowania utrudniają prowadzenie działalności dla przedsiębiorstw transportowych w Polsce. W celu dostosowywania polskich przepisów o podatku od towarów i usług (VAT) do regulacji unijnych koniecznym stało się uchwalenie nowej ustawy z dnia 11.03.2004r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2011 r. nr 177, poz. 1054 z późn. zm.). Obecna ustawa o VAT stanowi część unijnego systemu VAT.

Nowelizacja ustawy z dnia 11 marca 2004r. o podatku od towarów i usług zawiera szereg przepisów przejściowych. Przyjęty przez Sejm projekt nowelizacji ustawy o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2014, poz. 312) przedłuża czas obowiązywania wyższych stawek VAT do końca 2016 r. (podwyższono o 1 pkt. proc. stawki VAT: stawka podstawowa z 22 proc. do 23 proc., stawka obniżona z 7 proc. do 8 proc. oraz odpowiednio zwiększono zryczałtowane stawki VAT).

W związku ze zmianą w zakresie prawa podatkowego ustalenie obowiązku podatkowego stwarza trudności, m.in. odnośnie momentu powstania obowiązku podatkowego, ustalania podstawy opodatkowania, prawa do odliczenia czy też zasad fakturowania przez przedsiębiorstwa zajmujące się usługami transportowymi. Nowelizacja ustawy o VAT dokonana 1 stycznia 2014 r. usunęła znaczną część przepisów niezgodnych z unijnymi (zwłaszcza w grupie określających zasady powstawania obowiązku podatkowego).

Od 1 stycznia 2014 roku nie obowiązują ich żadne szczególne momenty rozliczenia VAT, jak miało to miejsce do końca 2013 roku zgodnie z art. 19 ustawy o podatku od towarów i usług, gdzie obowiązek podatkowy powstawał z chwilą otrzymania całości lub części zapłaty, nie później jednak niż 30 dnia, licząc od dnia wykonania usług: a) transportu osób i ładunków kolejami, taborem samochodowym, statkami pełnomorskimi, środkami transportu żegluga śródlądowej i przybrzeżnej, promami, samolotami i śmigłowcami, b) spedycyjnych i przeładunkowych.

Z dniem 1 stycznia 2014r. cały art. 19 ustawy o podatku od towarów i usług został uchylony, a nowe przepisy nie przewidują żadnych szczególnych zasad w stosunku do usług transportowych. Zgodnie z nowo dodanym art. 19a ustawy obowiązek podatkowy powstaje z chwilą wykonania usługi. Wyjątkiem jest otrzymanie przedpłaty czy zaliczki do całości lub części usługi, bowiem obowiązek podatkowy rodzi się z chwilą jej otrzymania.

Innym podatkiem obrotowym jest akcyza, która jest tylko jednak obciążeniem dla producentów i sprzedawców wyrobów akcyzowych. Opłacana jest przez przedsiębiorców transportowe przy zakupie paliwa oraz energii elektrycznej.

Przedsiębiorca, wykonując w zakresie swojej działalności usługi transportowe, zgodnie z przepisami ustawy o zmianie ustawy o drogach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2008r. nr 218, poz. 1391) od dnia 1 lipca 2011 r.

zobowiązany jest do uiszczania opłat za wybrane odcinki autostrad, dróg ekspresowych oraz dróg krajowych.

Opłata elektroniczna naliczana jest jako iloczyn liczby kilometrów przejazdu i stawki opłaty za kilometr dla danej kategorii pojazdu. Zgodnie z ustawą o drogach publicznych, obowiązkowi uiszczania opłaty elektronicznej podlegają pojazdy samochodowe o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 3,5 tony oraz autobusy.

Każdy przedsiębiorca, będący właścicielem środków transportu, obowiązany jest do uiszczania od nich podatków. Wysokość tego podatku ustalają gminy, jest ona również zróżnicowana w zależności od rodzaju pojazdu. Dodatkowym podatkiem lokalnym jest podatek od nieruchomości, według dużo wyższych niż dla osób fizycznych stawek podatkowych. Ze względu na to, że to rada gminy lub miasta określa wysokość stawek podatku lokalnego (od środków transportu oraz od nieruchomości) wysokość tego podatku zróżnicowana jest dla poszczególnych gmin.

9. Podsumowanie

Niniejszy artykuł zawiera przegląd przykładów ustaw i rozporządzeń w zakresie wykonywania transportu drogowego osób i transportu drogowego rzeczy. Podczas opracowywania podstaw ekonomiczno-prawnych prowadzenia przedsiębiorstwa transportowego położono nacisk na syntetyczne przedstawienie ujednoczonych wymagań w zakresie dostępu do rynku usług transportowych w Unii Europejskiej, dotyczących uzyskiwania certyfikatów kompetencji zawodowych, osób zarządzających transportem, wymagań w zakresie zdolności finansowej oraz pozostałych. W zakresie ekonomiczno-prawnych aspektów prowadzenia przedsiębiorstwa transportowego ogromne znaczenie mają przepisy prawa stanowionego, ale również odpowiednie postanowienia umów międzynarodowych.

Bibliografia

1. Ustawa z dnia 6 września 2001r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2013r., poz. 1414).
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1071/2009 z dnia 21 października 2009r. ustanawiające wspólne zasady dotyczące warunków wykonywania zawodu przewoźnika drogowego.
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1072/2009 z dnia 21 października 2009r. dotyczące wspólnych zasad dostępu do rynku międzynarodowych przewozów drogowych.
4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1073/2009 z dnia 21 października 2009r. w sprawie wspólnych zasad dostępu do międzynarodowego rynku usług autokarowych i autobusowych.
5. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 października 2013r.
6. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 6 marca 2014r. w sprawie wzorów zezwoleń na wykonywanie krajowych i międzynarodowych przewozów drogowych osób oraz wypisów z zezwoleń (Dz. U. 2014 poz. 402).
7. Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 1 lipca 2013r. w sprawie przeprowadzenia procesu certyfikacji kompetencji zawodowych w transporcie drogowym oraz zabezpieczenia certyfikatu kompetencji zawodowych (Dz.U. 2013 poz. 837).
8. Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 18 czerwca 2013r. w sprawie wzorów zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego i wzorów licencji na wykonanie transportu

- drogowego oraz wypisów z tych dokumentów (Dz. U. 2013 poz. 837).
9. Ustawa z dnia 2 lipca 2004 o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. 2004 nr 173 poz. 1807 z późn. zm.)
 10. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964r. nr 16 poz. 93.).
 11. Ustawa z dnia 15 września 2000r. Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2000r. nr 94 poz. 1037).
 12. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997r. Ordynacja podatkowa (Dz. U. 1997 nr 137 poz. 926).
 13. Ustawa z dnia 29.09.1994r. o rachunkowości (Dz. U. z 2009r. nr 152, poz. 1223 z późn. zm.).
 14. Ustawa z dnia 15.02.1992r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2011r. nr 74, poz. 397 z późn. zm.).
 15. Ustawa z dnia 26.07.1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012r. poz. 361 z późn. zm.).
 16. Ustawa z dnia 11.03.2004r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2011r. nr 177, poz. 1054 z późn. zm.).
 17. Ustawa z dnia 4 marca 2010r. o świadczeniu usług na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. nr 47, poz. 278, z późn. zm.).
 18. Ustawa z dnia 6 grudnia 2008r. o podatku akcyzowym (Dz. U. z 2011r. nr 108, poz. 626).
 19. Ustawa z dnia 13.04.2012r. o zmianie ustawy o drogach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 47).

Economic and legal aspects of carry out the road transport company

Abstract

Changes in the legal conditions for persons engaged in transport have been introduced in order to strengthen the competitiveness of the transport industry. Currently, the Regulation (EC) No 1071/2009 of the European Parliament and of the Council of 21 October 2009 establishing common rules concerning the conditions to be complied with to pursue the occupation of road transport operator introduces a number of changes in the economic and legal aspects on road transport in the EU. The article attempts to set together changes that were brought up by this Regulation and other law regulations to improve the quality and the safety in the road transport. Amongst other things, the changes in regulations are introduced to ensure that undertakings have an effective and stable establishment as part of a set of conditions for obtaining the good repute requisite, and the necessary Community license, to operate within the internal market.

Key words: law on road transport, a transport company, access to the transport market.

Autorzy:

Mgr inż. **Izabela Wierucka** – Politechnika Koszalińska

Dr hab. inż. **Anna Zawada-Tomkiewicz**, prof. nadzw. PK – Politechnika Koszalińska